

УДК 352/354 (460+477)

Кіщенко М.О. студент гр. 281-21-1

Науковий керівник: Лола Вікторія Василівна, доцент каф. прикладної економіки, підприємництва та публічного управління

(Національний технічний університет "Дніпровська політехніка", м. Дніпро, Україна)

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В ІСПАНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Одним з найбільш дієвих підходів до реформування традиційної системи державного управління, яка ґрунтується на принципах концентрації та централізації влади – є реформа децентралізації. Вона дозволяє зробити більш ефективною та гнучкою застарілу систему публічного адміністрування. При цьому мова йде як про адміністративну, так і про фінансову децентралізацію, які мають гармонійно поєднуватися, оскільки повноваження мають бути підкріплені ресурсами. Лише у такому випадку система органів публічної влади буде функціонувати ефективно. Прикладом таких перетворень є реформи державного управління, які відбувалися у Іспанії.

Інтерес до досвіду Іспанії пояснюється декількома моментами. Перший пов'язаний з високою швидкістю та інтенсивністю процесу. З історичної точки зору, за дуже короткий період Іспанія наприкінці 70-х років перетворилася з високоцентралізованої країни в одну з найбільш децентралізованих країн у світі. По-друге, дизайн цього процесу був частково «відкритим». Конституція Іспанії 1978 року встановила загальні рамки та правові процедури, але не встановила ні темп, ні точку прибуття. Значна частина здобутків децентралізації була наслідком політичних домовленостей, які намагалися задовольнити соціальні вимоги, які були просторово асиметричними.

На сучасному етапі у адміністративно-територіальному аспекті Іспанія розділена на 17 автономних співтовариств, які у свою чергу поділяються на провінції та муніципалітети. Кількість муніципалітетів у країні дорівнює восьми тисячам. У кожному муніципалітеті є свої органи влади, що виконують певні завдання і функції й мають різні особливості у повноваженнях та формуванні [1]. Власне, Іспанії характерна іберійська модель місцевого самоврядування, яка передбачає, що управління на всіх субрегіональних рівнях здійснюють обрані населенням представницькі органи влади місцевого самоврядування – ради, і відповідні головні посадові особи місцевого самоврядування – мери, префекти, алькальди[2].

Відповідно до Конституції було засновано «Державу Автономій». Протягом останніх трьох десятиліть іспанські регіони взяли на себе відповідальність за забезпечення місцевих громад суспільними благами та послугами на своїх відповідних територіях. Існували певні розбіжності щодо розподілу спектру повноважень між регіонами, тому можна виділити дві різні групи регіонів. Перша – регіони з низьким рівнем відповідальності, які взяли на себе повноваження не відразу, а лише через п'ять років. Друга - регіони, які мають високий рівень відповідальності, вони одразу отримали додаткові повноваження у сфері освіти, охорони здоров'я, правосуддя та громадського порядку. З історичних причин лише невелика група регіонів відразу отримала повний спектр повноважень. Через чверть століття деякі відмінності існують, але всі автономні співтовариства мають майже однакові компетенції[3].

Аналізуючи досвід Іспанії здійснення перетворень щодо децентралізації влади, можна визначити основні моменти, вивчення яких є корисними для України, яка теж проводить власну децентралізаційну реформу.

По-перше, проводячи реформи, варто звернути увагу, що децентралізувати слід не лише видатки, але й доходи. Це дозволить поступово зменшити залежність місцевих органів влади від державних трансфертів, тобто від коштів, які передає центральний уряд на місця. В іншому випадку органи місцевої влади так і не стануть справді самостійними у господарюванні, а залишатимуться залежними від центру. Як і в

Матеріали X Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Молодь: наука та інновації»

Україні, в Іспанії децентралізація видатків відбувалася швидше, ніж децентралізація доходів. Для передачі функцій, повноважень, людських і матеріальних ресурсів від державної адміністрації органам місцевого самоврядування було утворено спільні комітети. Шляхом двосторонніх переговорів між кожним регіоном і державою були встановлені вартість трансферту і сума, яку держава витрачала за рік на утримання всього майна і надання послуг. Спочатку цю суму держава передавала регіонам у вигляді трансферту, однак поступово регіони починали отримувати все більше власних ресурсів. Більш того, на відміну від України, де заборонено встановлювати місцеві податки не передбачені Податковим кодексом, у Іспанії регіони можуть встановлювати власні податки за умови, що предметом оподаткування не є щось, що вже оподатковується державою чи іншими місцевими органами влади, а нові податки не перешкоджатимуть вільному пересуванню людей, товарів та послуг. Прикладом такого податку може бути податок на напої з високим вмістом цукру, що діє в Каталонії.

По-друге, пріоритетами регіональної політики мають стати економічний розвиток регіонів та зменшення регіональних диспропорцій. Це дозволить уникнути напруженості між регіонами з різним рівнем доходу. В іншому випадку, наявність великих регіональних диспропорцій гальмуватиме процес децентралізації. Для вирішення подібної проблеми у Іспанії був створений Міжтериторіальний компенсаційний фонд, який наповнюється за рахунок державних коштів та коштів Європейського союзу. Головним завданням Фонду є усунення економічних диспропорцій між регіонами. При цьому, кошти, які регіони отримують з цього фонду, повинні використовуватися виключно на інвестиції.

По-третє, формування ефективної та прозорої системи бюджетного вирівнювання. Це дозволить усунути фіскальні дисбаланси, спричинені неекономічними факторами – кліматичними, географічними, історичними та демографічними. В Іспанії процес вирівнювання ресурсів здійснюється через декілька фондів. Проблемою системи бюджетного вирівнювання в Іспанії є те, що критерії за якими регіони отримують трансферти часто дублюються, що призводить до того, що деякі регіони, які за рівнем податкової спроможності знаходяться вище середнього показника по країні, після процесу вирівнювання опиняються нижче середнього і навпаки. Це призводить до напруженості між багатшими та біднішими регіонами.

По-четверте, забезпечення підзвітності і підконтрольності влади – формування прозорої системи фінансування. Сьогодні в Іспанії адмініструванням більшості податків займається центральна влада, що ускладнює підзвітність, оскільки громадяни часто асоціюють це і з тим, що ці податки вони сплачують центральному уряду.

Отже, Іспанія пройшла нелегкий шлях для створення «ідеальної» моделі організації публічної влади на засадах децентралізації. Для України досвід Іспанії прикладом як здобутків, так і прорахунків, що має бути враховано в процесах пошуку власної національної моделі територіальної організації влади.

Перелік посилань

1. Курілов Ю. Децентралізація влади в Іспанії: самоврядування, регіоналізація та податки. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2018. 16 лип. С. 120–128. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/5_2018/23.pdf (дата звернення: 18.11.2022).
2. Вакарчук К. Іспанська модель децентралізації: досвід для України. *«Політикус»*. 2016. Т. 1, № 4. С. 46–48. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/17398/1/46-48.pdf> (дата звернення: 18.11.2022).
3. Пікух, Якуб. «Регіональна децентралізація в Іспанії: шлях до підвищення динаміки економічного зростання». (2006). URL: <https://mpr.a.ub.uni-muenchen.de/id/eprint/72259> (дата звернення: 18.11.2022).